

Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston pää-äänenkannattajan Kirjastokiikarin numerossa 1/77 sanotaan kirjastonjohtaja Kaija Salmen satavuotista kunnallista kirjastotoimintaa käsittelevän pääkirjoituksen jälkeen historiaa selvittelevän osan alussa, että Oulun kirjastojen historiaa ei ole kirjoitettu, mutta että on olemassa myös painettua tietoa. Kirjastohistoriaa on siinä sitten kymmenkunta tiivistettyä sivua, paljon kiinnostavaa tietoa ja vietteleviä viittauksia eri lähteisiin, joista osa painamattomia, mm. otteita Helvi Puolakka-Linnan tutkielmasta.

Ensimmäinen kansankirjasto näytetään perustetun 120 vuotta sitten, 1856. Perustaja oli kappalainen Juhana Bäckwall. Jälleen kerran Bäckwall! Tämä sama Juhana on tullut »vastaan» jo monessa eri tilanteessa.

Tuossa vaiheessa hän oli juuri siirtynyt Oulunsalon kappalaisesta kaupunkikappalaiseksi, jota kutsumustehtävää hoiti kymmenen vuotta siirtyäkseen 1865 Kesälahden kirkkoherraksi ja sieltä Koivistolle. Ouluun hän palasi kirkkoherraksi valittuna 1876. Oulun Wiikko-Sanomien avustaja ja vastaava toimittajakin, runoilija ja suomentaja. Ainakin 1860 lähtien pieni kirjasto oli Bäckwallin kotona. Se oli tarkoitettu nimenomaan työkansalle. Vaikuttaa siltä, että kirjasto hiljeni toimeliaan kappalaisen muutettua pois. Toiminta sai uutta vauhtia, kun Ouluunkin perustettu kasvatusopillinen apu-yhtiö kiinnostui myös kirjastosta, sillä hetkellä tosin tietymättömissä olleesta, joka löytyi linnansaarnaaja Ehnberg-vainaan perikunnalta. Tätä kirjastoa järjestämään valittiin mm. maisteri A. E. Snellman. Lainauksista huolehtiminen uskottiin kahdelle kaupungin vallasneidolle(!), joista toinen oli O. Snellman, toinen F. Fellman. Ensiksimainittua en onnistu tunnistamaan, olisiko hän AES:n perheestä. Jälkimmäinen näyttäisi olleen Fredrika Fellman, s. 1848, kuollut Oulussa 1917. Hän kuului Oulun ruotsinkielisen tyttökoulun, Fruntimmersskolanin, vanhimpaan ikäluokkaan, kirjoitettu koulun II luokalle heti 1859. Taisi jäädä täti haastattelemana!

Siwistysseura perustettiin 1865. Perustajat olivat käsityöläisiä. Seura kokoontui mm. Kirkkotorin koulufalossa, joka kohta sen jälkeen pystytettiin. Seura puuhasi kokoon kirjaston, jossa toiminnan 1867 alkaessa oli 1100 nidettä. Oudostuttaa tuo tieto, että tämän käsityöläisten perustaman ja kisällikassoista tukea saaneen kirjaston kirjat olivat ruotsinkielisiä. Mutta niin-

hän kyllä niihin aikoihin vielä käsityöläiset kärkkäästi muuttivat Kärkkäisistä Kärkmaiseksi, kuten nikkari Pirttimaa Björkmaniksi. Helvi Linna olettaakin, että tämä sivistyskirjasto oli vain ruotsinkielisten säätyläisten käytössä.

Tästä ennen mainitusta kansankirjastosta lähti sitten meidän nykyinen kansankirjastomme, kaupunginkirjasto. Vanhin historia selviää kirjastonhoitaja J. V. Hyhkön mielenkiintoisesta historiikista Kirjastolehdestä 1912 ja nyt tästä kirjaston Kirjastokiikarista. Hyhkö taas selviää mm. Kustaa Hautalan uusimmasta Oulun historiasta, IV:sta. Hän oli kansakoulunopettaja, kuten edeltäjänsä tässä hommassa K. Määttä, J. Nikko ja F. A. Lundqvist-Louekari, mutta kirjastomiehenä heitä merkittävämpi, sittemmin myös Oulun ensimmäinen päätoiminen kirjastonhoitaja, Samuli Pakkalan edeltäjä.

Tämä kirjasto aloitti Heinätörin koulussa, silloin aivan uudessa, siirtyi sieltä keskikaupungille, seppä Jokelan taloon, johon samoihin aikoihin muutti myös »nuorempi veli», museo. Tämä kivitalo on ollut Arinan päämajana niin kauan kuin muistan. Kirjaston (kuten museonkin) matka jatkui pohjoiseen. Ne päätyivät, kuten tiedämme, Pakolan saarelle nykyisen toimitalonsa paikalla olleeseen Aströmin perikunnan lahjoittamaan Ainolaan. Näitä historiikkeja ei voi liikuttumatta lukea.

Kirjastokiikarissa on myös Jorma Eton, hänkin vähän aikaa Oulun Ainolan työntekijöitä, proosaruno KIRJASTONHOITAJA (Elämä on, epälyyrillisiä runoja, 1955): »hyvää iltaa/ mitä tahtoisitte tietää kysykää vain/ kaikkeen on vastaus valmiina/ hetkinen vain» jne. Niin on! Oulun kirjastot muodostavat hienon palvelulaitoksen. Panu esittää sulimmat kiitoksensa mitä moninaisimpiin omituisiin kysymyksiin paikalla ja puhelimessa vuosien saatossa saaduista vastauksista. Onnea kirjastolle, mutta älköön sen matka nyt kuitenkaan jatkuko enää pohjoisemmas!

Lauantaina klo 14 on sitten juhlatiimin päätapahtuma Ainolassa.